

УДК 004:376.36

Н. І. Кострикiна

викладач психолого-педагогічних дисциплін,
ВП «Стахановський педагогічний коледж
Луганський Національний
університет імені Тараса Шевченка»

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

У статті розглядається проблема використання комп'ютерних технологій у корекційно-логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку, які дозволяють зробити процес корекції мовлення на логопедичних заняттях більш цікавим та різноманітним.

В статье рассматривается проблема использования компьютерных технологий в коррекционно-логопедической работе с детьми дошкольного возраста, которые позволяют сделать процесс коррекции речи на логопедических занятиях более интересным и разнообразным.

The article considers the problem of the use of computer technologies in corrective work with children of preschool age, which make the process of correction of speech for speech therapy classes more interesting and varied.

Ключові слова: комп'ютерні технології, мовленнєві порушення, корекційна робота, логопедичні заняття.

Ключевые слова: компьютерные технологии, речевые нарушения, коррекционная работа, логопедические занятия.

Keywords: computer technology, speech disturbances, correctional work, speech therapy classes.

Постановка проблеми. Зовнішнім стимулом, рушійною силою освіти є вимоги суспільства до її якості. Сучасне соціальне замовлення передбачає всебічно і гармонійно розвинуту особистість. Розкриття закладених природою можливостей і здібностей до пізнання, творчої ініціативи, їх систематичний розвиток, вдосконалення і своєчасна реалізація - ось той шлях, яким в ідеалі слід пройти кожній людині в процесі становлення особистості. Сучасні соціологічні та психолого-педагогічні дослідження переконують у тому, що людина, яка реалізувала себе, свій творчий потенціал, бескомплексна особистість. А це, як мінімум, є необхідною умовою комфортного існування як самої

людини, так і суспільства в цілому для подальшого руху на шляху вдосконалення і самовдосконалення. [3, с. 3]

У кожному суспільстві і культурі існує спеціально створений освітній простір, який включає в себе традиції і науково обґрунтовані підходи до навчання дітей різного віку в умовах сім'ї та в освітніх установах. Порушення розвитку призводить до «випадіння» дитини з цього соціально і культурно обумовленого освітнього простору. По відношенню до дітей з порушенням розвитку перестають діяти або виявляються недостатньо спроможними загальноприйняті способи вирішення традиційних розвивальних і освітніх завдань на кожному віковому етапі. Останнім часом відмічається збільшення кількості випадків різних порушень розвитку та явищ фізіологічної незрілості у новонароджених. В подальшому ретельне комплексне обстеження таких дітей нерідко виявляє наявність симптомів ураження центральної нервової системи, що дозволяє діагностувати у них різні прояви мовленнєвої патології. [2, с.3]

Якщо у дитини є дефекти мовлення, то вона дуже часто стає об'єктом глузування з боку однолітків. Така дитина уникає участі в святах та розвагах, почуває себе невпевнено, поступово віддаляється від колектива, замикається в собі. Вона намагається відмовчатися або відповідає односкладно, не приймає участі в іграх. Тому кожний логопед намагається під час корекційних занять таким чином зацікавити цю дитину, щоб їй самій хотілося брати участь в процесі корекції власного мовлення. А для цього логопедичні заняття з дошкільниками повинні бути перетворені на цікаву гру.

Проблеми розвитку комунікації та психічної пізнавальної діяльності таких дітей можна подолати засобами спеціально організованої освіти, що передбачає «обхідні шляхи», спеціальні методи і засоби вирішення тих розвивальних і освітніх завдань, які в умовах норми досягаються традиційними способами.

Епоха глобальної комп'ютеризації та інформатизації надає небачені раніше засоби посилення розумових можливостей, засоби, що дозволяють до того ж інтенсифікувати процеси інтелектуального розвитку індивіда. Використання можливостей засобів сучасних інформа-

ційних технологій дозволяє: ініціювати процеси розвитку певних типів мислення (наприклад, наочно – образного, теоретичного); інтенсифікувати процеси розвитку пам'яті, уваги, спостережливості; сформувати якості лідера, здатного до керівної та організаційної діяльності. [3, с. 3; 4]

Отже, в даний час одним з актуальних завдань спеціальної педагогіки є підвищення ефективності процесу корекції порушень мовного розвитку у дітей дошкільного віку. У сучасному суспільстві комп'ютерні технології складають один з найважливіших компонентів у сфері навчання дітей і стрімко завойовують все нові області в педагогіці. В даний час, з модернізацією технічних засобів, розширюються можливості використання передових комп'ютерних технологій у логопедичній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук і розробка нових, актуальних засобів навчання дітей з відхиленнями у розвитку завжди розглядався як невід'ємний напрямок досліджень вітчизняної та зарубіжної спеціальної педагогіки. А саме:

- Р. Ф. Абдєєв, В. П. Беспалько, О. І. Машбиць, О. І. Кукушкіна, І. А. Філатова та ін. в своїх роботах квазували на можливість використання комп'ютерної техніки в педагогічному процесі з метою індивідуалізації навчання дітей з порушеннями розвитку [2, с. 3];
- дослідження, присвячені проблемі вивчення та корекції мовлення дошкільників з дизартрією (Р. А. Белова-Давид, Г. В. Гуровець, С. І. Маєвська, Л. В. Лопатіна, Н. В. Серебрякова, І. І. Мамайчук, 1990; Р. І. Мартинова, Л. В. Мелехова та ін.) показують, що дане порушення характеризується складною структурою, у зв'язку з чим процес його корекції має тривалу та складну динаміку і використання спеціалізованих комп'ютерних технологій дозволяє підвищити ефективність корекційного навчання, прискорити процес підготовки дошкільників до оволодіння грамотою, попередити появу у них вторинних розладів писемного мовлення та знизити ризик соціальної дезадаптації в майбутньому;
- дослідження недорозвитку вербальної пам'яті та уваги у вигляді нестійкості та порушень концентрації у дітей з мовленнєвою патологією в роботах

Л. А. Данілової, М. В. Іпполітової, І. І. Мамайчук, О. М. Мастюкової та ін. Обґрунтовують необхідність проведення цілеспрямованої роботи з подолання цих недоліків з використанням комп'ютерних технологій, які дозволяють не тільки прискорити запам'ятовування змісту, але й зробити його усвідомленим та довготривалим. [2, с.22; 23];

- в роботах Т. К. Королевської, Ж. А. Тимофєєвої зазначено, що однією з переваг спеціальних комп'ютерних засобів навчання є те, що вони дозволяють значно підвищити мотиваційну готовність дітей до проведення корекційних занять.

На основі проведеного нами аналізу досліджень в галузі спеціальної педагогіки можна зазначити про недостатність висвітлення практичного досвіду, щодо використання інформаційних комп'ютерних технологій в процесі корекції мовлення дошкільників на логопедичних заняттях.

Мета статті. Мета даної статті полягає в узагальненні досвіду використання інформаційних комп'ютерних технологій під час логопедичних занять в ДНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дошкільний вік є найбільш сприятливим для розвитку та формування мовлення у дітей, а його недоліки в цей час легше і швидше долаються. Основною формою корекційного навчання дітей дошкільного віку є логопедичні заняття, які сприяють поступовому розвитку всіх компонентів мовлення і підготовці до школи. Навчання правильного мовлення вимагає регулярних, систематичних, поетапних занять, які дозволяють сформувати у дитини певний динамічний стереотип. Для цього є різні методи і прийоми.

У даний час одним з основних завдань логопеда є пошук і розробка нових, більш ефективних методів і прийомів роботи з дітьми. Проведення на підгрупових та індивідуальних логопедичних заняттях спеціально підібраних ігор створює максимально сприятливі умови для розвитку дітей і дозволяє вирішити педагогічні та корекційні завдання в природних для дошкільника умовах - ігровій діяльності.

Сучасна дійсність додала нам ще один засіб для успішної роботи – комп'ютерні технології, які є важливим інструментом поліпшення якості освіти, оскільки дозволяють необмежено розширити

доступ до інформації. Комп'ютерні технології сьогодні є новим етапом в освітньому процесі.

Логопедичний тренінг на корекційному занятті вимагає від дитини тривалої концентрації уваги та постійного самоконтролю. Кожний логопед, який працює з дошкільниками в своїй роботі стикається з тим, що йому потрібно постійно підтримувати інтерес дитини до ходу заняття, стимулювати її довільну увагу до власної звуковимови, вимагати від вихованців багаторазово повторювати тренувальні артикуляційні та фонетичні вправи. І чим складніше мовленнєвий дефект дитини, тим більше часу на логопедичному занятті займають тренувальні вправи, тим довше доведеться чекати такі бажані результати логопедичної корекції. Тому логопеди дошкільних закладів продуктивно використовують у своїй практиці інформаційні комп'ютерні технології з метою підвищення ефективності корекційної роботи.

На даний час існує безліч програм різноманітного спрямування, що можуть бути використані логопедом для розвитку мовленнєвих якостей вихованців дошкільних закладів, які відображають кілька аспектів логопедичної роботи: розвиток когнітивних функцій, збагачення словника, розвиток граматичних структур, удосконалення звуковимови та зв'язного мовлення, корекцію фонематичної сторони мовлення. Враховуючи принцип розвивального навчання, і в залежності від поточних педагогічних завдань, рекомендується чергувати різні комп'ютерні ігри, при цьому важливо враховувати тип нервової системи, інтереси і схильності дитини.

В даній статті нами представлений досвід роботи логопедів КДНЗ № 6 «Золотий ключик» міста Стаханова Луганської області, які активно використовують на заняттях такі спеціалізовані логопедичні комп'ютерні програми, як «Ігри для Тигри», «Вчимося говорити правильно» та «Домашній логопед» протягом останніх двох років. Дані програми дозволяють ефективно працювати з дітьми дошкільного віку, що мають різні мовленнєві порушення: дислалію, дизартрію, загальний недорозвиток мовлення, фонетико-фонетичний недорозвиток мовлення, тощо.

Для початку вважаємо доцільним

коротко описати структуру кожної з цих програм.

1. Спеціалізована комп'ютерна технологія «Ігри для Тигри» призначена для корекції загального недорозвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією і включає в себе серію вправ (модулів) різного ступеню складності, що об'єднані в чотири блоки: «Звуковимова», «Просодика», «Фонематика», «Лексика». В корекційно-освітній зміст кожного з блоків входять понад 50 вправ, які дозволяють організувати логопедичну роботу у відповідному напрямку. [2, с. 28]
2. Програма «Розвиток мовлення. Вчимося говорити правильно» призначена для роботи з дітьми старшого дошкільного (від 5 років) і використовується для корекційно-розвиваючої роботи з дітьми, що мають порушення мовлення. Вона містить чотири розділи: «Немовленнєві звуки» (знайомство зі звуками предметного світу: музичні інструменти, транспорт, побутові прилади та ін., знайомство зі звуками світу природи: звуки в лісі в різні пори року та ін); «Звуконаслідування» (знайомство зі звуками тваринного світу, різноманітністю людських голосів); «Мовленнєві звуки» (розвиток навичок розпізнавання та правильної вимови звуків); «Розвиток зв'язного мовлення» (навчання побудови зв'язного мовлення від словосполучення до тексту).
3. Програма «Домашній логопед. Практичний курс» створена для дітей від 2 років і призначена для роботи над вдосконаленням звуковимови. Вона складається з таких розділів: «Приголосні звуки» (правильна артикуляція звуків, підготовчі вправи, постановка звуків); «Голосні звуки» (автоматизація в складах, словах, реченнях, скоромовках); «Поради батькам» (рекомендації щодо організації логопедичної роботи за допомогою даної програми); міні-ігри «Звуковичок», «Вгадай - ка» (формування навичок правильної вимови звуків та розвиток фонематичного слуху).

Як показало наше дослідження, використання даних програм на логопедичних заняттях в ДНЗ протягом зазначеного часу дозволило покращити показники якості корекційного навчання,

а саме: скоротити термін постановки звуків, прискорити процес автоматизації поставлених звуків, поліпшити стан фонематичного сприймання. До того ж, заняття з застосуванням комп'ютера дуже подобалися більшості дітей, викликали у них позитивні емоційні реакції і величезне бажання виконувати досить однотипні завдання, запропоновані казковими героями у вигляді цікавої гри.

Крім того, застосування даних комп'ютерних технологій на логопедичних заняттях з дітьми середнього та старшого дошкільного віку допомогало у вирішенні таких загально педагогічних завдань:

- формування психологічної готовності дошкільників до навчання у школі;
- формування здатності приймати рішення та розвиток вольових якостей;
- активізація уваги, інтересу до ігрової і навчальної діяльності;
- формування позитивної мотивації до корекційно-педагогічної діяльності;
- розвиток вміння аналізувати та співставляти;
- розширення можливостей роботи з наочним матеріалом.

В цілому, можна стверджувати, що використання даних комп'ютерних програм в процесі логопедичних занять дає можливість:

1. Здійснити полісенсорний підхід при корекції мовленнєвих порушень, адже робота з усіма вправами програми проводиться з опорою на зоровий, слуховий, дотиковий контроль за результатами діяльності дитини.
2. Реалізувати комплексний підхід до корекції мовленнєвих порушень: розвиток фонематичного слуху, формування правильної звуковимови, вдосконалення вміння використовувати складні граматичні конструкції, наповнювати словниковий запас дошкільників.
3. Впроваджувати диференційований підхід до навчання дітей з мовними порушеннями, добираючи ті завдання з запропонованих, які відповідають рівню розвитку дитини в зоні найближчого розвитку. Вправи програми містять завдання вікової складності, що дозволяє вибрати завдання, що відповідає рівню розвитку дитини.
4. Надати об'єктивну оцінку результатам діяльності дитини у вигляді звукової та візуальної дії, що виключає суб'єктивну

оцінку. Об'єктивна оцінка озвучується голосовими повідомленнями (молодець, правильно, спробуй ще) або ж звуковими ефектами (фанфари, дитячий сміх).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, на основі проаналізованого досвіду роботи можемо зробити висновок, що використання ІКТ на логопедичних заняттях з дітьми дошкільного віку має такі переваги, як інформаційна ємкість, компактність, доступність, наочність, емоційна привабливість, мобільність, багатофункціональність навчального матеріалу, що сприяють підвищенню якості результатів логокорекційної роботи та зменшенню строків корекції мовленнєвих порушень. При цьому, комп'ютер не замінює роботу логопеда, а доповнює її та робить більш ефективною.

У цій статті ми зовсім не націлюємо практикуючих логопедів використовувати у своїй роботі виключно тільки запропоновані нами комп'ютерні програми, а запрошуємо до відкритого діалогу на сторінках друкованих видань з метою обговорення труднощів та переваг використання багатьох інших інформаційних комп'ютерних технологій, які можна застосувати в корекційній роботі з логопатами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспалько В.П. *Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия)* / В.П. Беспалько. – Москва-Воронеж, Изд-во Моск. псих.-пед.ин-та; Изд-во: НПО «Модэк», 2002. – 171 с.
2. Лизунова Л.Р. *Компьютерная технология коррекции общего недоразвития речи «Игры для Тигры»: Учебно-методическое пособие / Изд.2 доп. и перераб. / Л.Р. Лизунова. – Пермь, 2011. – 60 с.*
3. Роберт И. В. *Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования* / И. В. Роберт. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 205 с.